

In memoriam

Dževad Juzbašić (1929–2024)

Dana 27. juna 2024. godine, poslije dugotrajne borbe sa teškom bolešću, napustio nas je dugogodišnji direktor našeg Centra za balkanološka ispitivanja i redovni član Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, akademik Dževad Juzbašić. Za njim je ostalo njegovo veliko djelo i oreol naučnog dostojanstva i istrajnosti, nepokolebljivog istinoljublja i neiscrpane čovječnosti. Dževad Juzbašić je rođen 1929. godine u Sarajevu, gradu koji je volio i kojem je ostao vjeran do kraja života. Tu je završio osnovnu školu i gimnaziju i stekao univerzitetsko obrazovanje. Diplomirao je opštu i nacionalnu istoriju na Filozofskom fakultetu Sarajevskog univerziteta 1955. godine. Od tada pa do 1962. godine predavao je istoriju u ovdašnjoj Prvoj klasičnoj gimnaziji. Nakon izbora za asistenta na Institutu za istoriju (1962) orijentisao se na izučavanje perioda austrougarske uprave u Bosni i Hercegovini. Njegova velika erudicija i humanizam došli su do izražaja već u tom ranom dobu njegove aktivnosti, pa ga tadašnji učenici i studenti još i danas pamte kao vrsnog predavača i pedagoga.

Od 1965. do 1967. godine Dževad Juzbašić je boravio na Bečkom univerzitetu kao stipendista vlade Republike Austrije, gdje se specijalizovao za noviju istoriju podunavskih zemalja. Uporedo je pohađao doktorski kolokvij i u bečkim arhivima prikupljao građu za disertaciju i druge naučne radove. Gradu Beču i bečkim naučnim institucijama uvijek se rado vraćao, pa se može reći da je, poslije Sarajeva, Beč bio drugo važno odredište u njegovom životu i radu. U tim bečkim studijama Dževad Juzbašić je razvio sklonost bavljenju strateškim istorijskim temama i poduhvatima. Jedna od takvih tema je i njegova doktorska disertacija *Izgradnja željeznica u BiH u svjetlu austrougarske politike od okupacije do kraja Kallayeve ere* koju je odbranio 1972. godine na Filozofskom fakultetu u Sarajevu i koja je publikovana u izdanju ANUBiH 1974. godine.

U prethodno spomenutom sarajevskom Institutu za istoriju prošao je sva naučna zvanja, od naučnog saradnika do naučnog savjetnika, da bi početkom 1993. godine na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu bio izabran za redovnog profesora opšte istorije novog vijeka sa savremenom istorijom. U svojim daljim radovima razmatrao je različite probleme iz političke, ekonomske, državnopravne, socijalne i kulturne istorije Bosne i Hercegovine, u sklopu odnosa u Habsburškoj monarhiji i u vezi s austrougarskom balkanskom politikom. Bio je glavni urednik časopisa Instituta za istoriju u Sarajevu *Prilozi*, kao i član redakcije *Godišnjaka Društva istoričara BiH* te redakcije *Acta historico-oeconomica Yugoslaviae* za sve vrijeme izlaženja ovog časopisa. Pored obimne samostalne djelatnosti, njegov naučni rad karakteriše i njegovanje timskog rada i saradnje, kao i organizaciona djelatnost. O tome svjedoče brojni naučni skupovi koje je uspješno organizovao, kao i zbornici radova koje je priređivao i publikovao. Pored toga, on je rezultate svojih istraživanja prezentirao i na drugim naučnim skupovima u zemlji i inostranstvu. Kao gostujući profesor držao je predavanja na univerzitetima u Grazu, Beogradu, Beču i Münchenu, a svoje naučne radove je objavljivao u uglednim domaćim i stranim publikacijama.

Za svoju naučnu djelatnost Dževad Juzbašić je dobio niz značajnih priznanja. Godine 1976. dodijeljena mu je Republička nagrada za nauku Veselin Masleša, a 1994. godine postao je dobitnik Herderove nagrade koju dodjeljuje Univerzitet u Beču. Ovu prestižnu nagradu dobio je za doprinos objektivnoj obradi istorije Bosne i Hercegovine u 19. i 20. vijeku, a posebno za doprinos boljem razumijevanju društvenih odnosa u okviru multinacionalne Podunavske monarhije. Dževad Juzbašić je prvi naučnik iz Bosne i Hercegovine koji je dobio ovo izuzetno

priznanje, a krunu njegovog naučnog rada označila je Šestoaprilaska nagrada grada Sarajeva kojom je ovjenčan pred odlazak u penziju 2000. godine.

No, formalni odlazak u penziju nije označio i umirovljenje njegove univerzitetske i naučne djelatnosti. On sve do kraja 2002. godine aktivno radi na diplomskoj i postdiplomskoj nastavi na Filozofskom fakultetu u Sarajevu. Senat Univerziteta u Sarajevu dodijelio mu je 2004. godine počasno zvanje profesor emeritus. Od 1997. djeluje kao član Komisije za istoriju jugoistočne Evrope Fondacije *Pro Oriente* u Beču, a bio je i aktivan član Komisije za izučavanje istorije Slovena koja je donedavno djelovala pri Internacionalnom komitetu za istorijske nauke ove fondacije.

Dževad Juzbašić je 1995. godine izabran za dopisnog člana Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine u Odjeljenje društvenih nauka (kasnije Odjeljenje humanističkih nauka), a redovni član ove Akademije postao je 2002. godine. Godine 1998. postao je vršilac dužnosti direktora Centra za balkanološka ispitivanja, a od 2008. do 2021. bio je i direktor ove najstarije naučne jedinice ANUBiH. Od 2002. pa do sve do pred kraj života, bio je predsjednik Odbora za istorijske nauke u Odjeljenju humanističkih nauka ANUBiH.

Od posebnog značaja je djelatnost akademika Dževada Juzbašića u okviru našeg Centra za balkanološka ispitivanja. Prihvatanje vođenja ove institucije, dobrim dijelom devastirane tokom ratnih događaja, bio je veoma težak i neizvjestan poduhvat, ali se upravo njegov angažman pokazao presudnim za reaktiviranje i opstanak Centra. U periodu od više od dvadeset godina, koliko je akademik Juzbašić vodio naš Centar, uspostavljeno je dalje redovno objavljivanje časopisa *Godišnjak* (od 2002. godine *Godišnjak/Jahrbuch*), povećan je broj članova i saradnika i intenziviran rad na istraživačkim projektima u mjeri u kojoj je to bilo moguće. Odlaskom Dževada Juzbašića naš Centar i naša Akademija ostali su bez velikog naučnika i upornog borca za opšti društveni prosperitet. Ipak, on neće otići u zaborav, jer takvi ljudi ne mogu potpuno nestati. Za to se brine njegovo djelo, koje i dalje živi za našu i za buduće generacije.

Blagoje Govedarica